

УДК 378

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6\(12\)-562-575](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6(12)-562-575)

Пасечник Світлана Володимирівна старший викладач кафедри іноземних мов, Хмельницький національний університет, вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький, 29016, тел.: (0382) 67-02-76, <https://orcid.org/0000-0002-9356-6825>

Співачук Валентина Олександрівна кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Хмельницький національний університет, вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький, 29016, тел.: (0382) 67-02-76, <https://orcid.org/0000-0002-3924-557X>

ДИДАКТИЧНА СУТНІСТЬ ІНТЕГРОВАНОГО ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Анотація. Сьогодні, як ніколи, процес інтеграції охопив практично всі сторони людського життя. У глобальному масштабі це взаємозв'язок і об'єднання різних держав (євроінтеграція); в загальнодержавному масштабі це взаємодія різних гілок влади; в соціальному плані це об'єднання частин суспільства, тобто індивідів в групи, в єдине соціальне ціле. У науці це розвиток однієї галузі знань спільно з іншими. У процесі навчання ми також стикаємося з явищами інтеграції. Навряд чи існує хоча б один предмет, смислове наповнення якого не було б взаємопов'язане зі змістом інших предметів. Тому різні види знань і відповідні види освітньої діяльності об'єднуються в єдиний освітній процес – різноаспектний і багатогранний, науково обґрунтований і практично доцільний. Однак, незважаючи на те, що в останні роки з'явилося безліч робіт, що пропагують ідеї інтегрованого процесу навчання, а також практичних навчальних курсів, в яких інформація з багатьох суміжних областей знань засвоюється на основі основного предмета, структура інтегрованої навчальної діяльності залишається невизначеною, а звідси і недостатньо ефективна методика взаємопов'язаного навчання декількох видів навчальної діяльності. Тому в статті розглядається проблема інтеграції науки в прогресивний розвиток сучасного світу, пов'язаний з розширенням сфери наукового відкриття або охоплення явищ, що пов'язані з розширенням простору думки. Також прояснюється поняття “інтегрований процес навчання”, визначається його структура, цілі і завдання, а також дидактичні

принципи і етапи його організації. Розвиток науки та процес її інтеграції, що безпосередньо впливає на систему освіти, описується як явище, яке потребує оновлення навчальної програми. Дослідники надають наукові висновки стосовно міжпредметних взаємовідносин в освіті та шляхи її практичного впровадження. Теоретичні та практичні аспекти міжпредметних зв'язків викладені, доведені на науковій основі.

Ключові слова: інтеграція, інтегроване навчання, предметна інтеграція, процесуальна інтеграція, цілісність, професійна діяльність, інтегровані процеси в навчанні, міжпредметність.

Pasechnyk Svitlana Volodymyrivna Senior lecturer of the Department of Foreign Languages, Khmelnytskyi National University, Instytutaska St., 11, Khmelnytskyi, 29016, tel.: (0382) 67-02-76, <https://orcid.org/0000-0002-9356-6825>

Spivachuk Valentina Olexandrivna Candidate of philology, associate professor of the Department of Foreign Languages, Khmelnytskyi National University, Instytutaska St., 11, Khmelnytskyi, 29016, tel.: (0382) 67-02-76, <https://orcid.org/0000-0002-3924-557X>

THE DIDACTIC ESSENCE OF THE INTEGRATED LEARNING PROCESS

Abstract. Today, more than ever, the process of integration has covered almost all aspects of human life. On a global scale, this is the interconnection and unification of different states (European integration); on a national scale, this is the interaction of different branches of government; In social terms, this is the unification of parts of society, that is, individuals into groups, into a single social whole. In science, this is the development of one field of knowledge together with others. In the process of learning, we also face the phenomena of integration. It is unlikely that there is at least one subject, the semantic content of which would not be interconnected with the content of other objects. Therefore, various types of knowledge and relevant types of educational activities are combined into a single educational process – multifaceted and multifaceted, scientifically based and practically expedient. However, despite the fact that in recent years many works have appeared promoting the ideas of an integrated learning process, as well as practical training courses in which information from many related areas of knowledge is assimilated on the basis of the main subject, the structure of integrated learning activities remains uncertain, and hence the insufficiently

effective method of interrelated teaching of several types of learning activities. Therefore, the article considers the problem of integration of science into the progressive development of the modern world, associated with the expansion of the sphere of scientific discovery or coverage of phenomena associated with the expansion of the space of thought. The concept of "integrated learning process" is also clarified, its structure, goals and objectives, as well as didactic principles and stages of its organization are determined. The development of science and the process of its integration, which directly affects the education system, is described as a phenomenon that requires updating the curriculum. Researchers provide scientific conclusions on interdisciplinary relationships in education and ways of its practical implementation. Theoretical and practical aspects of interdisciplinary connections are set out, proven on a scientific basis.

Keywords: integration, integrated learning, subject integration, procedural integration, integrity, professional activity, integrated processes in learning, interdisciplinarity.

Постановка проблеми. Проблема міжпредметних зв'язків, координації, інтеграції та інтеграції в освіті має давню історію. З положень закону про цілісність і єдність педагогічного процесу, який, як вказує В.І. Загвязинський, відображає зв'язки частини (наприклад, факту, закону) і цілого (наприклад, теорії, загальнонаукової картини світу), співвідношення раціонального і емоційного, репродуктивного і продуктивного, обумовлює необхідність гармонійної інтеграції об'єктів, змістовного, мотиваційного і оперативного компонентів (діяльності), оволодіння знаннями і розвитку [1]. Містком, що зв'язує теоретичні положення закону про цілісність і єдність педагогічного процесу з навчальною практикою, є принцип системності і послідовності навчання. У традиційних термінах вона містить важливу вимогу послідовності і безперервності, коли кожне наступне знання або навик спирається на попереднє і доповнює та продовжує його. Таке розуміння цього принципу залишається актуальним. Однак, як підкреслює В. І. Загвязинський, в останні роки в розумінні принципу систематичності відбулися серйозні зміни. Систематичність тепер стала розумітися не тільки як послідовність і спадкоємність, але і як послідовність, як відображення у свідомості не тільки поняття або навіть закону, але теорії і цілісної, інтегративної наукової картини світу. І тут особливо важливо зрозуміти, як поєднуються елемент і система, частина і ціле, індивідуальне і загальне [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інтеграції знайшли своє відображення в роботах вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема М. Багарядцевої, Г. Батуріної, І. Вереїтіної, С. Батишева, Є. Глінської, І. Зверева, Н. Кузнецової, Р. Мартинової, С. Смірнова, Н. Сердюкової, В.Філіппова, Ю. Тюннікова та ін.

Питання історичного розвитку ідеї педагогічної інтеграції та міжпредметних зв'язків відображені в роботах В.І. Загвязинського, І.Д. Зверева, П.Г. Кулагіна, В.Н. Максимова, які показали, що вирішення цієї проблеми в освіті відбувається в залежності від конкретних історичних умов його розвитку. Зародження і розвиток педагогічної ідеї міжпредметних зв'язків, інтеграції змісту освіти залежали від прогресу наукового пізнання. Виділення ідеї педагогічної інтеграції в педагогічну теорію і перетворення її в самостійну дидактичну проблему пов'язане з теоретичними і практичними пошуками прогресивних педагогів різних епох: Ю.А. Коменського, І.Г. Песталоцці, А. Дістервега, К.Д. Ушинського та інших. Вони підходили до проблеми міжпредметних зв'язків з різних позицій, але кожна характеризувалася прагненням забезпечити систему знань учнів про навколишній світ [2, с. 6].

Доречні судження Ф.А. Дістервега про чіткий, логічний поділ змісту кожного навчального предмета, з одного боку, і про встановлення зв'язків як між спорідненими предметами, так і між предметами різних циклів, з іншого [3]. Перспективним було уявлення К.Д. Ушинського про зв'язок між предметами на основі провідних ідей і загальних понять. Розглядаючи структуру науки, він зазначав, що “крім особливих понять, що належать кожній науці зокрема, існують поняття, загальні для багатьох, а інші для всіх наук” [4, с. 320]. К.Д. Ушинський вважав ідею міжпредметних зв'язків однією з найважливіших у формуванні цілісних і системних знань.

Мета статті – розглянути проблему інтеграції науки в прогресивний розвиток сучасного світу, пов'язаний з розширенням сфери наукового відкриття або охоплення явищ, що пов'язані з розширенням простору думки. Також прояснити поняття “інтегрований процес навчання”, визначити його структуру, цілі і завдання, а також дидактичні принципи і етапи його організації.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні інтеграція наук полягає не тільки в подібності об'єктно-орієнтованого характеру об'єктів з їх накопиченням і створенням, але і в взаємозв'язку або близькості внутрішніх і зовнішніх структурних систем в залежності від умов існування тих чи інших властивостей і закономірностей. Метленков

говорив, що “коли деякі природничі науки почали відділятися від натурфілософії, були спроби утримати їх в єдиній системі” [5, с. 3].

Згідно з науковою ідеєю вченого, інтеграція наукового знання – це поєднання єдності законів і принципів філософської свідомості та наукового пізнання світу як всеосяжного і конкретного шляху. Сьогоднішній прогрес в науці впливає на зростання і процвітання державних структур. Диференціація на основі інтеграції науки, оцифрування та індивідуалізації, розширення сфери наукових явищ або обґрунтування їх закономірностей, розширення інтелектуальної сфери, при сучасному характері складності і різноманіття актуальних проблем, виходячи з життєвого досвіду, виникнення нових цілей вимагає наукової інтеграції. Тобто вивчення виникаючих проблем на основі сформованих методів і прийомів не може дати позитивних результатів і викликає різні труднощі. Це, в свою чергу, вимагає переходу до нової моделі інтеграції науки.

Організація дослідження знань здійснюється при виборі різних ідей, підходів і методів дослідження, а також в аналізі різних точок зору, методів пізнання, які призводять до використання міждисциплінарних зв'язків. Абстрактні поняття в процесі пізнання, в свою чергу, є основою теоретико-методологічного інструментарію в цілеспрямованих діях, які призводять до пошуку рішень майбутніх проблем. Це актуальна філософська проблема, яка регулюється в процесі системної і якісної інтеграції знань в різні наукові дисципліни. Реалізація міжпредметних зв'язків в освіті на основі інтеграції науки. Очевидно, що поява нових дисциплін у сфері освіти сприяє диференціації різних галузей науки, а не тільки процесів диференціації. У процесі інтеграції для досягнення бажаної диференціації наука завжди виступає як елемент результату, який є ключовим інструментом. На думку Метленкова, процес інтеграції наукового знання – це комплекс технологій, нових методів і прийомів, заснованих на різних методах дослідження, які забезпечують своєрідний взаємозв'язок між науковими дисциплінами. У контексті освітньої філософії метою створення теоретико-методологічного інструментарію відбору наукових знань серед учених є проблема теоретичного сортування наукових знань, яка лежить в основі проблеми пояснення сутності методів дослідження, функції та необхідності штучно створених методів навчання в кожній науці.

На розвиток ідеї інтеграційних процесів в навчанні певним чином вплинув прогрес наукового знання, який, як виявилось, практично неможливий без взаємодії з попередніми знаннями з суміжних галузей

науки. Отже, інтеграція – це процес зближення і з'єднання наук. Вона є високою формою втілення міжпредметних зв'язків на якісно новому рівні освіти.

Деякі вчені розглядають інтеграційну цілісність по горизонталі: міцні міжпредметні зв'язки з різних областей, єдність знань, умінь і навичок; і по вертикалі: спадкоємність між різними рівнями освітньої драбини, злиття цих сходинок в єдиний висхідний ряд, що охоплює всі етапи навчання [6].

Виходячи з вищесказаного, можна відзначити наступне:

1) основи інтеграційного процесу зводяться до класичної педагогіки і пов'язані з ідеєю міжпредметних зв'язків, що з'явилася при пошуку способів відображення цілісності природи в змісті навчального матеріалу;

2) ознаками інтеграційного процесу є:

а) взаємодія раніше роз'єднаних елементів;

б) кількісні, якісні та логіко-змістовні перетворення взаємодіючих елементів;

в) структуризація навчальної діяльності на основі цілісного, взаємопов'язаного вивчення її складових частин.

У навчанні інтеграція здійснюється шляхом злиття:

а) в одному синтезованому курсі елементів різних навчальних предметів;

б) шляхом об'єднання наукових понять і методів різних навчальних дисциплін в загальнонаукові поняття і методи пізнання, а також шляхом узагальнення основ наук при розкритті міжпредметних освітніх проблем [1].

У процесі формування міжпредметних об'єднань засвоєння нових знань відбувається більш різнобічно, більш усвідомлено, а значить, і більш поглиблено. Для придбання таких складних знань учнів потрібно вчити сприймати новий матеріал через його багатовимірне осмислення, тобто шляхом заломлення нових знань через призму знань з суміжних дисциплін. Отримані таким чином сукупні знання передбачають вироблення на їх основі сукупних навичок їх практичного застосування. На відміну від звичайних творчих навичок в рамках односторонніх знань, сукупні навички характеризуються здатністю вирішувати багатокomпонентні завдання.

Наприклад, вивчаючи інтегрований курс історії англійської мови, студенти набувають знання не тільки в зв'язку з мовними трансформаціями в мові в процесі її розвитку за певний часовий проміжок, а й знання з історії розвитку держави, в якій ця мова

лінгвістично змінювалась. Супутні знання в даному курсі – це також ті, які пов'язані з формуванням традицій, звичаїв і культури країни, мова якої вивчається.

Сукупність практичних навичок в результаті володіння такою багатогранною інформацією – це здатність студентів не тільки констатувати факти мовних змін у досліджуваній мові, а й пояснювати їх природу, визначати їх вплив на трансформації в близькоспоріднених мовах, а також співвідносити різні історичні та культурні події з багатовимірними мовними трансформаціями.

Складність проблеми забезпечення успішної інтеграції в зміст освіти, заснованої на реалізації міжпредметних зв'язків, вимагає комплексного підходу з боку теоретиків, розробників і виконавців. Як підкреслює П.Г. Кулагін, реалізація міжпредметних зв'язків на практиці буде успішною тільки при комплексному підході до вирішення даної проблеми з боку всього професорсько-викладацького складу і студентів. Спроба вирішити цю проблему поодиночі в рамках одного предмета успіху не забезпечить. Автор робить висновок, що необхідно розробити спеціальні плани, схеми-карти, які намітять конкретні шляхи інтеграції змісту навчального матеріалу, взаємозв'язку навчальних дисциплін, з метою досягнення високої ефективності навчання і виховання студентів [7, с. 33].

Комплексний підхід у сукупності з відповідним професійним розвитком педагогів є найважливішою педагогічною умовою успішної інтеграції змісту освіти.

Говорячи про комплексний підхід, В.Н. Максимова звертає увагу на вирішення ряду виховних завдань при підготовці вчителів [2, с. 9]:

- засвоєння сутності, значення, видів і способів реалізації міжпредметних зв'язків у навчанні;
- вивчення сучасних вимог до встановлення міжпредметних зв'язків в існуючих навчальних планах;
- ознайомлення з основними напрямками міжпредметних зв'язків у викладанні предмета обраної спеціальності;
- формування пізнавального інтересу до актуальної педагогічної проблеми та умінь встановлення міжпредметних зв'язків на практиці;
- узагальнення знань зі спеціальних дисциплін.

На її думку, для успішної реалізації інтегративного змісту навчального курсу педагогам необхідно оволодіти такими професійно-педагогічними навичками [2, с. 10]:

- самостійне вивчення спеціальної, психолого-педагогічної та методичної літератури, її аналіз та узагальнення;

- вивчення досвіду педагогів в реалізації міжпредметних зв'язків;
- аналіз навчального заняття з точки зору реалізації міжпредметних зв'язків;
- планування реалізації міжпредметних зв'язків в конкретній освітній темі з предмету обраної спеціальності;
- методична розробка тренінгового заняття.

Тому умовою успішного вирішення проблеми інтеграції змісту освіти і його реалізації в педагогічну практику є відповідна підготовка педагогів.

Розробка універсального методологічного підходу шляхом вибору системоутворюючого фактора і створення на його основі структурно-логічної моделі є важливою педагогічною умовою, що сприяє інтеграції змісту освіти і дозволяє в єдиному вигляді для всіх навчальних дисциплін представити їх зміст в категоріях взаємовідносин одиничного, спеціального та загального.

Продовжуючи розглядати педагогічні умови, які співвідносяться з інтегративним підходом, ми неминуче стикаємося з проблемою визначення базової форми структурування змісту конкретного навчального курсу. А для цього необхідно розробити концепцію проектування змісту освіти.

Говорячи про етап концептуального проектування структури змісту освітнього циклу та його відповідного проектування, С.Н. Гринчук характеризує цей етап як найважливішу ланку забезпечення якості освіти. На думку вченого, цей етап зумовлює всі наступні технології навчального процесу, включаючи методику викладання і розробки дидактичних матеріалів, а також способи оцінки проміжних і кінцевих результатів навчально-педагогічної діяльності. С.Н. Гринчук характеризує цей вид проектування як науково-методичне завдання [8, с. 32].

На сьогоднішній день педагогічна практика знайома з предметно-інтегративною формою структурування навчального матеріалу, яка включає модульну і блок-модульну форми організації змісту навчання.

Модульна організація змісту освіти є засобом реалізації системного підходу до структурування змісту освіти. Як зазначає М. Т. Громкова, структуризація змісту наукового знання ґрунтується на системному підході, коли будь-яка досліджувана система розглядається як така, що складається з елементів з певними зв'язками між ними, а кожен елемент (або з'єднання) як нова система. У зв'язку з чим, з точки зору Громкова, структурування змісту освіти за модульною ознакою дозволяє зберігати логіку, дотримуватися систематичності і послідовності,

забезпечувати заданий рівень глибини вивчення системи в залежності від зацікавленості і потреб, потреб і установок як учнів, так і тих, хто проектує зміст освіти [9].

Розвиток процесу інтеграції також служить для інтеграції інших або різних частин і властивостей, а також для інтеграції компонентів і частинок в єдине ціле. Жанабергенівна у своїй дисертації дає таке визначення: “інтеграція наук – це не просто поєднання двох наукових елементів, а скоріше нова системна внутрішньої єдності, яка дозволяє їм набагато краще розуміти закони природи” [10]. Таким чином, можна зробити висновок, що позитивним результатом є не тільки індивідуальність інтеграційного процесу, а й класифікація, інтеграція, взаємовплив і вивчення взаємодії. У цьому дослідженні автори можуть назвати найважливіші особливості інтеграції та адаптації характерні форми та методи пізнання, які є новими для людського пізнання, що характерно для процесів нових явищ.

Існує п'ять ознак інтеграційних процесів відповідно [11]:

1. Інтеграція базується на взаємозв'язку раніше існуючих наукових елементів.
2. Інтеграція залежить від якісних і кількісних змін взаємодіючих елементів.
3. Наявність самостійної логічно обґрунтованої основи інтеграційного процесу.
4. Створення самостійної структури інтегративного процесу.
5. Педагогічна спрямованість і порівняльна індивідуальність інтегративного процесу.

Надалі для більш глибокого уявлення про процес інтегрованого навчання розглянемо його структуру.

Як відомо, структурними компонентами будь-якого процесу навчання є його цілі, які визначають зміст. Засвоєння змісту забезпечується реалізацією певних принципів, на основі яких розробляються методи, етапи і засоби навчання; Останні використовуються учасниками процесу навчання, ефективна взаємодія яких призводить до досягнення висунутих цілей.

Структурні компоненти процесу інтегрованого навчання – це ті ж ланки, але на відміну від загальноприйнятих, вони носять узагальнений характер, оскільки в основі самого процесу навчання лежить суб'єкт, що складається з інформаційних даних різних наук.

Ми охарактеризуємо кожен з ланок інтегрованого процесу навчання окремо і покажемо їх взаємозв'язок в загальній системі навчання.

Цілі і завдання навчання. Як і будь-який процес навчання, інтегрований процес вирішує потрійну дидактичну задачу: навчати, розвивати і виховувати учнів. Відповідно до цього його основними цілями є: освітня, розвиваюча та виховна, які за своєю суттю не відрізняються від цілей будь-якого процесу навчання, а за своєю глибиною і різноманітністю мають специфічні особливості.

Таким чином, в процесі інтегрованого навчання освітня мета реалізується шляхом: придбання знань з різних дисциплін для глибокого розуміння суті явищ, що відбуваються. Різнобічні знання інтегруються в свідомості учня в цілісний освітній продукт, який в силу своєї багатогранності спонукає людину до прийняття нестандартних рішень, пошуку відповідей на питання, що виникли в процесі самоосвіти, застосування нових знань в поєднанні з раніше придбаними в умовах різної діяльності.

Розвиваюча мета в процесі інтегрованого навчання реалізується шляхом навчання учнів: аналізу отриманої інформації, зіставлення фактів з різних галузей знань; відділення головного від другорядного; встановлення причинно-наслідкових зв'язків між досліджуваними явищами; інтерпретація прочитаного, побаченого і почутого; самостійне отримання додаткової інформації з різних першоджерел; опис власних спостережень; відстоювання власної точки зору та генерування власних ідей. Необхідність осмислення інформації з різних галузей знань з метою придбання навичок в сукупності дисципліни стимулює розвиток таких розумових операцій, як аналіз, синтез, індукція, дедукція, висновок. У процесі зіставлення різних явищ в учнів розвивається асоціативна пам'ять, вміння зосереджуватися на головному, абстрагуватися від інформації, не пов'язаної з досліджуваною проблемою. Все це призводить до глибокого розуміння суті кожної частини досліджуваного предмета, що створює міцні передумови для розвитку творчої особистості.

В інтегрованому процесі навчання реалізація виховної мети здійснюється в більш комфортних умовах, ніж в будь-яких інших. Багатоаспектність вивчення предмета визначає багатогранність виховного процесу. Тут зміст виховання залежить не тільки від елементів основного предмета, а й від змісту всіх суміжних дисциплін.

Реалізації цих цілей в значній мірі сприяє рішення навчальних завдань. Основними завданнями процесу інтегрованого навчання є:

1) створення оптимальних умов для розвитку мислення студентів у процесі викладання ключового предмета на основі інтеграції інформації з інших суміжних дисциплін;

- 2) подолання таких протиріч процесу навчання, як:
- а) прагнення до розуміння суті досліджуваних явищ і відсутність відомостей про їх природу;
 - б) прагнення поглибити свої знання з досліджуваного предмета і відсутність навичок самоосвіти;
 - в) прагнення практично застосувати свої узагальнені знання і неадекватність умов їх застосування;
- 3) активізація пізнавальної діяльності учнів, як під час навчання, так і поза навчальним закладом в процесі самоосвіти.

Однак ці цілі і завдання дуже узагальнені і в такому вигляді не можуть бути висунуті в повсякденному процесі навчання, який, як відомо, полягає в освоєнні кожної частини досліджуваного предмета. Таким чином, в процесі інтегрованого навчання освіта, розвиток і виховання учнів складається з навчального, розвиваючого і виховного потенціалів кожної частини допоміжних навчальних дисциплін. Успіх досягнення цілей навчання залежить від принципів і структури самого процесу навчання.

Очевидно, що зміст інтеграції в сучасний період широко використовується державами, громадськими об'єднаннями і вченими. Зокрема, широко поширений взаємозв'язок змістовної структури предметів (яка є основою науки) при здійсненні загального наукового пізнавального процесу, тобто міжпредметних зв'язків. Очевидно, це допомагає нам зрозуміти навколишній світ з позиції цілісності і систематизувати існування пізнання особистістю. У процесі навчання учні навчальних закладів займаються пізнавальними, практичними і цілеспрямованими діями. В результаті цих заходів студенти розвивають навички міжпредметної діяльності.

Міжпредметні зв'язки повинні формуватися відповідно до загальнопредметних знань, ідей, навичок і вмінь. Міждисциплінарні відносини також характеризуються багатогранним аспектом більш широких когнітивних установок. Оскільки їх діяльність і вплив є загальними для всіх дисциплін, це науково-інтегрований розвиток загальної пізнавальної сфери студентів. На підставі наукових досліджень був зроблений наступний висновок: інтеграція науки – це зміна розвитку суспільства, пов'язана з об'єднанням двох і більше розділів наукових груп в представлені розділи і властивості, а також закономірності у взаємозв'язках, перехарактеризовані в міжпредметні відносини, що є одним з інструментів і основою в пізнанні людини, що має місце в розвитку активів людського капіталу як явища, що переходить у нову наукову революцію.

Висновки. Представлений в статті огляд проблеми реалізації метадисциплінарності в шкільній освіті дозволяє зробити ряд висновків. Проблема міждисциплінарності розглядається протягом великого історичного періоду, але не втратила своєї актуальності і сьогодні. Більш того, вона отримала подальший розвиток. Зростає тенденція до заміни традиційної стратегії навчання (“готових знань”) компетентнісно-орієнтованою моделлю освіти, а також до зниження рівня “предметоцентризму” в освітніх програмах. Міжпредметність дозволяє учням створити систему узагальнених знань і систему заходів, узагальнених для різних освітніх предметів. Міжпредметність, реалізована на основі методології навчальної діяльності, може виражатися, по-перше, в способах досягнення мети, вирішення конкретної проблеми, по-друге, в сукупності операцій практичного або теоретичного освоєння діяльності.

Інтегруюча властивість міждисциплінарних понять дозволяє бачити явища, предмети, процеси навколишньої дійсності (сьогодні або в минулому) в їх єдності. Щоб міждисциплінарний підхід у шкільній освіті був ефективним, необхідно:

- користуватися систематично і регулярно;
 - співпрацювати в педагогічному колективі та враховувати рівень розвитку учнів;
 - мати спеціальну сучасну програму і методичний матеріал;
 - побудувати наскрізну лінію в предметному матеріалі, не затемнюючи основну тему;
 - реалізувати стратегії реалізації міждисциплінарного підходу.
- Стратегії дозволяють вчителям підтримувати міждисциплінарне поле і сприяють створенню умов для досягнення учнями метапредметного результату освітньої програми.

Стратегії, розроблені на основі компетентнісного підходу, відображають цілісність системи розвитку учнів як прояв дидактичного принципу систематичності. У цьому полягає новизна ідеї розроблених стратегій міждисциплінарного підходу в освіті.

Під час реалізації міжпредметних зв'язків в організації пізнавального процесу потрібен комплексний підхід і конкретні цілі в реалізації освітнього процесу за допомогою конкретних зразків і правил. Міжпредметні зв'язки не обмежуються тільки змістом, методами, типами організації освіти. Це частина навчально-пізнавальної діяльності викладачів і учнів. Пріоритетні напрямки міжпредметних зв'язків в організації навчання в початковій школі, а також розвиток навчально-наукових пізнавальних уявлень і формування когнітивного світогляду, теоретичних знань і життєвого досвіду:

- Організація та проведення роботи студентів у педагогічному процесі, спрямованої на розуміння, свідоме сприйняття міжпредметних зв'язків, підвищення активності в науковій та пізнавальній діяльності;

- В результаті педагогічного процесу, організованого в ході вивчення різних навчальних дисциплін, з метою визначення можливості виховання наукового світогляду і формування індивідуальних поглядів учнів працювати над встановленням взаємозв'язку між змістом матеріалів, аналізувати зміст оновленої навчальної програми і брати застосування практичного досвіду вчителів шкіл за основу при застосуванні міжпредметних зв'язків;

- Ще один аспект сили наукового знання, заснованого на міждисциплінарних зв'язках, полягає в тому, що це необхідно робити як в навчальному закладі, так і в позакласній роботі. Оскільки накопичення інноваційних методів, передового досвіду і використання теоретичних знань приведуть процес до поєднання з життєвим досвідом;

- Визначення рівня підготовки педагогів для організації педагогічного процесу з виховання студентів на науковий світогляд та використання міжпредметних зв'язків у системі освіти;

- Особистісний розвиток учнів початкової школи має бути відповідно до загальних умов і адаптоване до середовища навчання.

Література:

1. Загвизинський В.І. Деякі нетрадиційні погляди на творчість / В.І.Загвизинський // Обдарована дитина. – 2006. - № 5. – С.40 – 43

2. Лесняк Н. В. Міжпредметні зв'язки у формуванні мовленнєвих умінь майбутніх учителів початкових класів: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Рівне, 1997. 181 с.

3. Розман, І. Педагогічні персоналії зарубіжжя у студіях української педагогічної компаративістики: історіографічний аспект / Ірина Розман // Освіт. простір України. – 2018. – Вип. 13. – С. 21–28.

4. Ушинський К. Д. Посібник для викладання за «Рідним словом» / К. Д. Ушинський // Вибрані пед. твори. – К., 1949. – 418 с.

5. METLENKOV, N. 2018. Dynamics of architectural education. Astra Salvensis. Supplement. No 1. pp. 657-667. Romania.

6. Психологічний тлумачний словник [Текст] : близько 2500 термінів / В. Б. Шапар. - Х.: Прапор, 2004. - 640 с.

7. Мороз О.Д. Інтегроване навчання та міжпредметні зв'язки на уроках художньої культури. Навчально-методичний посібник для вчителів художньої культури. Балашівський НВК “Колегіум – загальноосвітня школа I – II ступенів”. – Березне, 2016 – 61 с.

8. Логіко-структурний підхід до проектування освітнього циклу / С.Н. Гринчук [та ін.] // Вищ. школа. – 2001. – № 3. – С. 31 – 36.

9. ЖУКОВА, О. А. Професійні ролі викладача під час організації навчальної ігрової взаємодії. Наукові записки кафедри педагогіки, №. 33, р. 102-110, 1 Лип 2015

10. ZHANABERGENOVNA L., AMZEEVNA O., TURGANBAYEVNA M., KUANYSHBEKOVNA B. and MUSURMANOVNA B. 2016. Research of features of motivational sphere of pedagogical specialties students. European journal of education and applied psychology. No 1. pp. 49-51.

11. Гончаренко С. У. Інтеграція наукових знань і проблема змісту освіти // Постметодика. – 1994. – № 2(6). – С. 2-3.

References:

1. Zagvyazinsky, V.I. (2001). Deyaki netradyciyni poglyady na tvorchist [Some unconventional views on creativity]. *Obdarovana dytyna – Talented child*. – No 5. [in Ukrainian].

2. Lesniak N. V. (1997). Mizhpredmetni zvyazky u formuvanni movlenyevykh umin maybutnih uchyteliv pochatkovykh klasiv [Interdisciplinary connections in the formation of speech skills of future primary school teachers]. Rivne [in Ukrainian].

3. Rozman, I. (2018). Pedagogichni personalii zarubazhya u studiah ukrainskoi pedagogichnoi komparatyvistyky: istoriografichnyy aspekt [Pedagogical personalities abroad in the studies of Ukrainian pedagogical comparative studies: historiographical aspect]. *Osvitniy prostir Ukrainy - Educational space of Ukraine* (Vols 13), (pp. 21-28). [in Ukrainian].

4. Ushinsky K. D. (1949). Posibnyk dlya vykladannya za "Ridnym slovom" [Manual for teaching according to the "Native word"]. *Vybrani pedagogichni tvory – Selected pedagogical works*. Kyiv [in Ukrainian].

5. METLENKOV, N. (2018). Dynamics of architectural education. *Astra Salvensis*. Supplement. No 1. pp. 657-667. Romania. [in English]

6. V. B. Shapar (2004). *Psyhologichnyy tлумachnyy slovnyk: blyzko 2500 terminiv* [Psychological explanatory dictionary: about 2500 terms]. Kharkiv: Prapor. [in Ukrainian].

7. Moroz O.D. (2016). Integrovane navchannya ta mizhpredmetni zvyazky na urokah hudozhnyoi kultury [Integrated learning and interdisciplinary connections in the lessons of artistic culture]. *Navchalno metodychnyy posibnyk dlya vchyteliv hudozhnyoi kultury - Educational and methodical manual for teachers of artistic culture*. Berezne [in Ukrainian].

8. S.N. Hrynychuk [et al.] (2001). Logiko-strukturnyy pidhid do proektuvannya osvitynogo cyklu [Logical-structural approach to designing educational cycle]. *Vyshcha shkola – Higher. School*. No 3. pp. 31 – 36. [in Ukrainian].

9. ZHUKOVA, O. A. (2015). Profesiyni roli vykladacha pid chas organizacii navchalnoi igrovoi vzayemodii [Professional roles of the teacher during the organization of educational game interaction]. *Naykovi zapysky kafedry pedagogiky - Scientific notes of the Department of Pedagogy*. No. 33, pp. 102-110 [in Ukrainian].

10. ZHANA BERGENOVNA L., AMZEEVNA O., TURGANBAYEVNA M., KUANYSHBEKOVNA B. and MUSURMANOVNA B. (2016). Research of features of motivational sphere of pedagogical specialties students. European journal of education and applied psychology. No 1. pp. 49-51. [in English]

11. Honcharenko S. U. (1994). Intehratsiia naukovykh znan i problema zmistu osvity [Integration of scientific knowledge and the problem of the content of education]. *Postmetodyka - Postmethodology*. No 2(6). pp. 2-3. [in Ukrainian].